

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ASİYE PEHLEVAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2017/37952
Karar Tarihi	: 15/1/2020
Başkan	: Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Hicabi DURSUN Kadir ÖZKAYA Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör	: Heysem KOCAÇINAR
Başvurucular	: 1. Asiye PEHLEVAN 2. Mehmet Turgut POYRAZ 3. Meltem POYRAZ 4. Mustafa POYRAZ 5. Sezen Özlem EKE
Vekili	: Av. Mübeccel PINARLIDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ana taşınmazın bir bölümünün özel parselasyon sonrasında bedel ödenmeksizin yol vasfıyla tapudan terkin edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; davanın reddiyle birlikte aleyhe yargılama giderleri ve vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/11/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuru Konusu Olayın Arka Planı

6. Başvurucular 17/8/2017 tarihinde vefat eden Hüseyin Poyraz'ın mirasçılarındır.

7. Bursa'nın Karacabey ilçesi Kurşunlu köyünde bulunan 19.175 m² yüz ölçüme sahip 27 numaralı parsel 20/12/1969 tarihinde tapulama nedeniyle muris adına tescil edilmiştir. Taşınmaz 13/6/1970 tarihinde özel parselyona tabi tutularak 36, 37, 38 ve 39 numaralı parsellere revizyon görmüştür. Bu parsellerden 16.375 m²lik 39 numaralı parsel 4/7/1970 tarihinde yeniden özel parselyona tabi tutulmuş ve neticesinde 40 ila 55 numaralı toplam on altı parsel oluşmuştur.

8. Özel parselyasyon sonucu oluşan 52 ve 53 numaralı parseller davalı Karacabey Belediye Başkanlığı (Belediye) tarafından üzerine asfalt dökülmek suretiyle yol olarak kullanılmaktadır.

B. Başvuruya Konu Yargılama Süreci

9. Başvurucuların murisi 28/9/2006 tarihinde, adına kayıtlı bulunan 52 ve 53 numaralı parsellere Belediye tarafından el atılarak yol hâline getirildiği iddiasıyla fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 6.000 TL alacak talebiyle dava açmıştır. Muris 25/3/2011 tarihinde talebini 131.600 TL olarak ıslah etmiştir.

10. Davalı Belediye 17/10/2006 tarihli karşı dava dilekçesiyle asıl davanın zaman aşımından reddine ve muris adına tescil edilen her iki parselin de yol vasfıyla kamuya terk edilen yerlerden olması nedeniyle tapudan terkinine karar verilmesini istemiştir.

11. Başvurucuların murisi, bu arada 52 ve 53 numaralı parsellerin on yılı aşkın bir süreden beri yol olarak kullanılması nedeniyle fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 6.000 TL tutarında ecrimisil istemiyle Belediye aleyhine yeni bir dava açmıştır. Aralarındaki fiili ve hukuki bağlantı nedeniyle davalar birleştirilmiştir.

12. Karacabey 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 2/5/2013 tarihinde 131.600 TL kamulaştırma bedeli karşılığında 52 ve 53 numaralı parsellerin tapusunun iptaliyle yol olarak terkinine, birleşen davanın kısmen kabulüyle 4.000 TL ecrimisil bedelinin murise ödenmesine ve karşı davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, tapuda arsa vasfıyla muris adına kayıtlı taşınmazların muris tarafından yola terk edildiğine dair imzalı bir beyanın bulunmamasını esas almıştır.

13. Hüküm, davalı Belediye vekili tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi (Daire) 1/4/2014 tarihinde hükmü bozmuştur. Daire, 27 numaralı parselin ifrazından oluşan 39 numaralı parselin ifrazı sırasında dava konusu 52 ve 53 numaralı parsellerin diğer parsellere ulaşımı sağlamak üzere yol olarak bırakıldığı saptamasında bulunmuştur. Daire, bu saptamadan hareketle özel parselyasyon sırasında yol ve meydan vasfı ile kamunun ortak kullanımına terk edilen yerlerin tapuda kişiler adına kayıtlı olmasının hukuki bir sonuç doğurmayacağı kanaatine varmıştır.

14. Mahkeme, bozma kararına uymuş; 10/7/2014 tarihinde asıl ve birleşen davaların reddi ile karşı davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme 52 ve 53 parsel sayılı taşınmazların tapudan iptaliyle yol olarak terkinini yönünde hüküm kurmuştur. Mahkeme ayrıca aynı karar ile davalı Belediye lehine üç ayrı dava için ayrı ayrı maktu vekâlet ücretine karar vermiş, başvurucuları yargılama giderlerinden sorumlu tutmuştur.

15. Temyiz edilen hüküm, Dairenin 14/5/2015 tarihli kararı ile onanmış ve karar düzeltme isteği de aynı Yargıtay 5. Dairesinin 11/10/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Nihai karar 3/11/2017 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucular 21/11/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 35. maddesi şöyledir:

"İmar mevzuatı gereğince düzenlemeye tabi tutulan parsellerden düzenleme ortaklık payı karşılığı olarak bir defaya mahsus alınan yol, yeşil saha ve bunun gibi kamu hizmet ve tesislerine ayrılan yerlerle, özel parselasyon sonunda malikinin muvafakati ile kamu hizmet ve tesisleri için ayrılmış bulunan yerler için eski malikleri tarafından mülkiyet iddiasında bulunulamaz ve karşılığı istenemez."

19. 9/7/1956 tarihli ve 6785 sayılı mülga İmar Kanunu'nun 42. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İmar ve yol istikamet planları hududu içindeki binalı ve binasız gayrimenkullerin; plana uygun şekilde inşaatı elverişli hale getirilmesi için, gayrimenkul sahiplerinin muvafakati aranmaksızın birbirleriyle ve yol fazlası ile veya sair belediye, amme hükmi şahıslarıyla amme müesseselerine ait yerlerle birleştirilerek plan içaplarına göre, müstakilen veya şüyuolu olarak parsellere ayırmaya ve bu yerleri yüzde yirmi beşe kadar noksanıyla sahiplerine bu madde hükümleri dahilinde yer göstermeye belediyeler salahiyetlidir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 15/1/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

21. Başvurucular, murislerinden intikal eden taşınmazın ilk defa 20/12/1969 tarihinde özel parselasyona tabi tutularak taşınmazın bir kısmının düzenleme ortaklık payı olarak kamuya terk edildiğini bildirmişlerdir. Başvurucular ilk parselasyonda düzenleme ortaklık payı nedeniyle bir kısım alan kamuya terk edilmişken 39 numaralı parsel ile ilişkin ikinci parselasyonda oluşan ve murisleri adına tapuya tescil edilen 52 ve 53 numaralı parsellerin yol vasfıyla tapudan terkinine karar verilmesinin kanuni bir dayanağının bulunmadığından yakılarak mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

22. Başvuru konusu olayda üzerinden yol geçirilen ve muris adına kayıtlı iken mahkeme kararı sonucunda tapudan terkin edilen iki taşınmazın mülk teşkil ettiği hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Başvuruculara miras yoluyla intikal eden taşınmazlardan

kamulaştırma yapılmaksızın yol geçirilmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmekte olup bu müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin ikinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

23. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; *Ford Motor Company*, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; *Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Başvuru konusu olayda derece mahkemeleri 2942 sayılı Kanun'un 35. maddesi gereğince, özel parselasyon sonucu oluşan parsellerin yol ihtiyacının karşılanması amacıyla ana taşınmazın bir kısmının yol vasfıyla kamuya terk edilmesi gerektiğinden yol vasfındaki uyumsuzluk konusu parsellerin karşılığı olan bedelin istenemeyeceği sonucuna varmıştır. Bu itibarla ulaşılabilir, öngörülebilir ve belirli olduğu açık olan söz konusu kanun hükümlerine dayanan müdahalenin kanunilik ölçütünü taşıdığı değerlendirilmiştir.

24. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir (Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29). Somut olayda yerleşim yeri içinde kalan ve özel parselasyona tabi tutulan ana taşınmazın ifrazından oluşan toplam on dört parsel yol ihtiyacını karşıladığı için, verilen kararın kamu yararı amacına dayandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

25. Son olarak kamu makamlarınca başvuru sahiplerinin mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

26. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin ulaşılacak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılacak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılacak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

27. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvuru sahibinin şahsi olarak aşırı bir yükü katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığını değerlendirirken Anayasa Mahkemesi; bir taraftan ulaşılacak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvuru sahibinin ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (*Arif Güven*, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; *Osman Ukav*, B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71). Öte yandan Anayasa'nın 46. maddesine göre özel mülkiyetteki bir taşınmaz, ihtiyaç duyulması hâlinde kamu yararı amacıyla gerçek karşılığı peşin ödenmek ve koşulları yasayla belirlenmek şartıyla kamulaştırılarak kamu hizmetine tahsis edilebilir veya irtifak hakkı kurularak kamu yararı amacıyla kullanımı sınırlanabilir (*Mustafa Asiler*, B. No: 2013/3578, 25/2/2015, § 35).

28. Somut olayda özel parselasyona konu olan ana taşınmazın ifrazı ile oluşan parseller üzerinde yapılaşmanın bulunduğu ve derece mahkemelerince yapılan değerlendirmelerde geometrik şekli ve zeminde kapladığı alan itibarıyla diğer parsellerin yol ihtiyacını karşılamak üzere ihdas edildiği saptanan uyuşmazlık konusu taşınmazlarda Belediye tarafından yol açılması suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin *elverişli* olduğu ve daha uygun başka bir aracın bulunduğu da gösterilemediğinden *gerekli* olduğu kuşkusuzdur. Bu sebeple müdahalenin *orantılılığının* tartışılması gerekmektedir.

29. Başvuru konusu olayda başvuru ana parselin ilk parselasyonu ile kanun gereği kamuya terk edilmesi gereken yerlerin verildiğini ileri sürmektedir. 27 parsel numaralı ana parselin 19.175 m²lik bir alana sahip olduğu ve özel parselasyona tabi tutulması sonrasında 36, 37, 38 ve 39 numaralı parsellerin oluştuğu anlaşılmaktadır. Başvurular, bu parselasyon sırasında bir kısım yerin yol vasfıyla kamuya terk edildiğini ifade etmektedir. Derece mahkemesine sunulan 4/12/2012 tarihli fen bilirkişi raporunda dava konusu parsellere ilişkin olarak 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesi uyarınca imar uygulaması yapılmadığı belirtilmiştir.

30. Başvurular ilk parselasyon sırasında 19.175 m²lik taşınmazın 420 m²sinin yeşil alan ve 222 m²sinin de yol vasfıyla kamuya terk edildiğini bildirmişlerdir. Derece mahkemesi kararında bu yönde bir bilgi yer almamakla birlikte 39 numaralı parselin ifrazı sonrasında dava konusu 52 ve 53 numaralı parsellerin yol vasfıyla kamuya terk edildiği ancak bu parsellerin her nasılsa muris adına arsa vasfıyla tapuya kaydedildiği belirtilmektedir.

31. Uyuşmazlık konusu 52 numaralı parsel 697 m² ve 53 numaralı parsel de 619 m²'dir. Ana parselin 19.175 m²lik bir alana sahip olduğu dikkate alındığında ilk parselasyon tarihinde yürürlükte bulunan 6785 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca düzenleme ortaklık payı olarak kamuya terk edilmesi gereken alanın taşınmazın toplam alanının %25'i oranına tekabül eden 4.793,75 m² olduğu anlaşılmaktadır. İkinci parselasyona konu olan 39 numaralı parsel 16.375 m²lik bir alana sahip olup başvurular, murislerinin ilk parselasyon sonucu oluşan 36, 37, ve 38 numaralı parselleri daha sonradan üçüncü kişilere sattığını bildirmişlerdir. Üçüncü kişilere satılan bu üç parselin toplam alanı 2.158 m² olup ilk parselasyonda kamuya terk edilen toplam 642 m²lik yerin kanun gereğince bu parsellerden düzenleme ortaklık payı olarak alınması gereken miktarı dahi karşılamadığı tespit edilmiştir.

32. Başvurular, derece mahkemelerinin geometrik şekli ve arazi üzerindeki konumu itibarıyla uyuşmazlık konusu 52 ve 53 numaralı parsellerin yapılan özel parselasyonda diğer parsellerin yol ihtiyacını karşılamak üzere murisleri tarafından kamuya terk edildiği yönündeki kabulünün aksine bir delil de sunmamışlardır. Öte yandan 16.793 m²lik bir taşınmazın ifrazı sonrasında oluşan on dört adet parsel, yapılaşmaya açılmış ve uyuşmazlık konusu 52 ve 53 numaralı parseller de davalı Belediye tarafından asfaltlanarak yol ihtiyacını karşılamaya tahsis edilmiştir. Buna göre taşınmazın ifraz edilmesi ile birlikte muris, ifraz sonucu oluşan müstakil parselleri üçüncü kişilere satabilmiştir. Dolayısıyla ifraz edilen taşınmazın değer kazandığı ve başvurular murisinin bu işlem neticesinde ekonomik bir menfaat elde ettiği açıktır.

33. Sonuç olarak başvurularda murislerinden intikal eden ve el birliğiyle malik oldukları taşınmazların idarece genel yola dönüştürülmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Ancak müdahalenin genel bir imar uygulamasının parçası olarak değil

başvurucuların söz konusu taşınmazı ifraz ettirerek ekonomik açıdan yarar sağlamak için ve bizzat başvurucuların talebiyle parselasyonun yapıldığı dikkate alınmalıdır. Buna göre başvurucuların murisi ve sonrasında başvurucular, taşınmazı olduğu gibi kullanmak yerine ifraz ettirerek tasarruf ve devir işlemlerinde bulunmayı tercih etmişlerdir. Söz konusu parselasyonun ise ancak ifraz edilen parseller için yol ayrılma suretiyle yapılabileceği de başvurucular bakımından öngörülebilir bir durumdur. Bu hâlde başvurucuların murisinin kendi isteği ile yapılan ifrazdan elde ettiği menfaat dikkate alındığında mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvuruculara aşırı bir külfet yüklediğinden söz etmek mümkün değildir.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucular, yargılama sonucunda yapılan yargılama giderleri ve vekâlet ücretinden sorumlu tutulmaları nedeniyle hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

36. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

37. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyecek nitelikte olmaması, meşru bir amaç izlemesi, ölçülü olması ve başvurucuya ağır bir yük getirmemesi gerekir (*Serkan Acar*, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

38. Mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmemesi ve uyumsuzlukların makul sürede bitirebilmesi amacıyla belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu makamlarının takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız kılmadıkça ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Davanın sonucuna göre kaybeden tarafa yüklenen vekâlet ücretinin davanın açıldığı tarih itibarıyla öngörülebilir olduğu takdirde mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinden söz edilemez (*Serkan Acar*, §§ 38-40).

39. Somut olayda başvurucuların taraf olduğu ve aleyhlerine sonuçlanan üç ayrı yargılamada aleyhlerine hükmedilen toplam 4.500 TL tutarındaki vekâlet ücreti ile 1.502,75 TL tutarındaki yargılama giderinin gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğu ve başvurucular üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı görüldüğünden mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlal olmadığına açık olduğu anlaşılmaktadır.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvuruçular üzerinde BIRAKILMASINA 15/1/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ